

SAMSUN ŞEHİRİ VE YAKIN ÇEVRESİNDE TURİZM VE TURİST ALGILAMASI
THE TOURISM AND THE TOURIST PERCEPTION IN SAMSUN CITY AND
IMMEDIATE SURROUNDINGS

Ali YILMAZ*

Kemalettin ŞAHİN**

Özet

Bu çalışmada, Samsun şehri ve yakın çevresindeki turistik çekicilikler ve bu çekiciliklerin turizm kullanımları belirlendikten sonra, şehre gelen turist profilinin tanımlanması ve turistlerin tatmin düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Samsun şehri ve yakın çevresinde, önemli tarihî, kültürel ve doğal çekicilikler bulunmaktadır. Turistik çekiciliklerin sayı ve çeşit olarak fazlalığı turizmin geliştirilmesi için güçlü bir yöndür. Bu çekicilikler henüz etkin ve planlı olarak turizme kazandırılmış değildir. Çalışmada, Samsun'a daha çok tarih, doğa ve kaplıca turizmine ilgi duyanların geldiği ve kısa süreli turizmin yaygın olduğu belirlenmiştir. Gelen turistlerin, gezdikleri çekiciliklerden ve katıldıkları etkinliklerden memnun kaldıklarını belirtmeleri, turizmin geliştirilmesi açısından umut vericidir.

Anahtar Kelimeler: Samsun, Turizm, Kültürel ve Doğal Çekicilikler, Turist Algılaması

Abstract

The aim of this study, after identifying tourist attractions in and around the city, Samsun and their use in tourism sector is to identify the profile and the level of satisfaction of the tourists visiting this city. There are important historical, cultural and natural attractions in Samsun and its immediate surroundings. The number and variety of tourist attractions is an asset for Samsun. These attractions haven't been at the service of tourism effectively within a plan so far. In this study, it was established through surveys that, most of the tourists visit Samsun for a short period of time just because they are interested in history, nature and hot springs. It is promising, in term of the improvement of tourism, that tourists express their satisfaction with the attractions they visited and the activity they attended.

Key Words: Samsun, Tourism, Natural and Cultural Attractions, Tourist Perception

* Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi, Samsun.

** Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi, Samsun.

Giriş

Türkiye’de turizmin, kıyı turizmine bağlı olarak, daha çok güney ve batı kıyılarımızda yoğunlaştığı bilinmektedir. Bununla birlikte, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kıyı turizmi ile özdeşleşmiş kitle turizmi karşısında alternatif turizm giderek gelişmektedir. (Soykan, 2003; Özgüç, 2007). Turizmin geliştiği ve çeşitlendiği Türkiye’de, turizme yeni açılacak alanların belirlenmesine yönelik araştırmalar önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada, Samsun şehri ve yakın çevresindeki turistik çekicilikler ve turizm ele alındıktan sonra, anket uygulaması ile Samsun’a gelen turist profilinin tanımlanması, turistlerin tercihleri ve tatmin düzeylerinin belirlenmesine çalışılmaktadır.

1. Samsun Şehri ve Yakın Çevresindeki Turistik Çekicilikler

Türkiye’nin Karadeniz kıyısında eski bir yerleşme olan Samsun’da, tarih ve kültür turizmi yanında kıyı turizmi, doğa turizmi, dağ-yayla turizmi ve termal turizm için çok sayıda çekicilik bulunmaktadır. Turistik çekiciliklerinin sayısı ve çeşit olarak zenginliği turizmin geliştirilmesi açısından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Samsun’da 1940’lı yıllardan bu yana çeşitli zamanlarda yapılan arkeolojik yüzey araştırmaları kazılarında, yörenin yerleşme tarihine ilişkin önemli kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Günümüzde arkeolojik sit alanı ilan edilen bu yerler, tarih ve arkeolojiye meraklı ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir. Bunlardan, Tekkeköy Mağaraları (Paleolitik dönem: Eski Taş Devri ve Orta Taş Devri), Akalan (Demir Çağı), Dündartepe/Öksürüktepe (Eski Tunç ve Orta Tunç Çağları), Kaledoruğu (Eski Tunç ve Orta Tunç Çağları), İkiztepe (Geç Kalkolitik, Eski Tunç ve Orta Tunç Çağları) (Bilgi, 1990) şehir ve yakın çevresinde ziyaret edilebilecek arkeolojik kalıntılardır. Bunların yanı sıra, MÖ. 6. yüzyılda kurulduğu tahmin edilen (Bilgi, 1990; Atasoy, 1997) ve yörenin yerleşme tarihi açısından büyük önem taşıyan Amisos antik şehri kalıntıları, bugünkü şehir yerleşim alanı içinde en çok ziyaret edilen yerlerdendir. Ayrıca, Kızılırmak vadisinde Helenistik Çağda iskân edilmiş olduğunu anlaşılan Asarkale ve Paflagonlara ait kaya mezarları, ilgi çeken kalıntılardır. Yine Havza ve Vezirköprü ilçelerinde turistlerin ziyaret edebileceği çok sayıda eski yerleşme kalıntıları bulunmaktadır.

Türklerin yöreye hâkim olmasından bu yana, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait, sanat tarihi ve mimari açısından önemli, çok sayıda tarihî ve kültürel çekicilik yer almaktadır. Büyük Camii, Taşhan, Şeyh Seyyid Kutbeddin Camii ve Türbesi, Kuyumcular Camii, Pazar Camii, İsababa Camii, Yalı Camii, Süleyman Paşa Arastası-Bedesten Çarşısı, İtalyan Katolik Kilisesi, Şifa Hamamı, Acem Tekkesi, Medrese Camii, Kurşunlu Camii, Süleyman Paşa Medresesi, Hükümet Konağı, Emniyet Sandığı (Ziraat Bankası), Reji Tütün Fabrikası, Osmanlı Bankası, Memleket Hastanesi, Belediye Sarayı, Saathane Meydanı ve sivil mimari örneği çok sayıda mesken, şehirde görülebilecek tarihî ve kültürel çekiciliklerin bazılarıdır. Tarihî yapı ve mekânların büyük bölümü şehir merkezinde yer almaktadır. Yakın çevrede, özellikle Vezirköprü, Havza, Bafra, Çarşamba’da çok sayıda tarihî ve kültürel çekicilik bulunmaktadır. Bunlardan, Anadolu Selçukluları döneminde inşa edildiği tahmin edilen Çarşamba’daki Göğceli Camii, Anadolu ahşap mimarisinin en güzel örneklerinden biridir. Yapımında hiç çivi kullanılmamış olan ahşap cami, yaklaşık 800 yıllık bir yapıdır (Bayraktar, 2006).

Samsun şehrinde yakın tarih açısından da ilgi çeken anıt yapılar yer almaktadır. Atatürk'ün Samsun'a çıkışını ve Millî Mücadeleyi vurgulayan Samsun Onur Anıtı, İlk Adım Anıtı, Bandırma Gemisi, şehrin yakın tarihi açısından ziyaret edilebilecek anıt yapılarıdır. Samsun'da en çok ziyaret edilen yerlerden biri olan Samsun Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi'nde, Samsun ve çevresinde ele geçen Kalkolitik, İlk Tunç, Er Hitit Çağları, Helenistik ve Roma Dönemlerine ait eserler kronolojik olarak sergilenmektedir. Antik Amisos şehri kalıntıları, Amisos hazinesi, İkiztepe'de kalıntıları, müzedeki önemli eserler arasındadır. Yine, Samsun ve çevresinden müzeye intikal etmiş etnoğrafik nitelik taşıyan giyim ve süs eşyaları, mutfak eşyaları, halı ve kilimler, el yazması eserler, silahlar sergilenmektedir. Şehirde ziyaret edilebilecek diğer önemli bir müze de, Gazi Müzesi'dir. Atatürk'ün Samsun'a geldiğinde konakladığı tarihî Mintika Palas Oteli'nin müzeye dönüştürülmesiyle oluşturulan bu müzede, Atatürk'e ait eşyalardan oluşan zengin eser koleksiyonu bulunmaktadır.

Tarihî ve kültürel çekicilikler yanında, doğa tutkunlarına, termal kaynaklarda tedavi ve/veya dinlenme ihtiyacında olanlara, plajda güneşlenmek ve denize girmek isteyenlere, yayla, orman, kır yaşamı ve bozulmamış ekolojik ortamlarda tatil geçirmek isteyenlere cevap verebilecek doğal turizm çekicilikleri şehrin yakın çevresinde yer almaktadır (Şekil 1).

Uzun bir kıyı sahil şeridine sahip olan Samsun'da kıyıya bağlı kaynaklar ve deniz önemli bir çekicilik oluşturmaktadır. Doğuda Terme'den batıda Yakakent'e kadar olan kıyı boyunca çok sayıda doğal plaj yer almaktadır. Bunlardan, Costal, Atakum, Atakent, Kurupelit, Çatalçam, İncesu, Dereköy, Taflan, Erenköy, Engiz, Muştta, Yakakent ve Çam Gölü plaj alanları, yaz aylarında il içinden ve çevreden insanları kendine çekmektedir. Bunlardan, Yakakent ve Çam Gölü doğal plajları, deniz, kum ve ormanın birleştiği eşsiz bir güzelliğe sahiptir. Plaj alanlarında denize girme ve güneşlenmenin yanı sıra, yelken, sörf, jet sky vb. alternatif su sporları yapma imkânları vardır. Kıyı boyunca uzanan Samsun-Ordu ve Samsun-Sinop karayolları kolay ulaşılabilen bu alanlarda, kıyı turizmüne yönelik yazlık evler, kamp alanları, dinlenme tesisleri, pansiyonlar ve eğlence yerleri bulunmaktadır. Özellikle Atakum ve Atakent sahillerinde dinlenme ve gezi yolları, bisiklet yolu, plajlar, cafeler, restoranlar, plaj voleybolu, spor alanları, aquapark, oteller, pansiyon ve kamp alanı bulunmaktadır.

Şekil 1. Samsun şehri ve yakın çevresi turizm haritası

Samsun'da termal kaynaklar da önemli bir çekicilik oluşturmaktadır. Havza ve Hamamayağı (Lâdik) kaplıcaları eskiden beri ziyaret edilen merkezlerdir. Havza kaplıcaları, Turizm Bakanlığı tarafından "termal turizm merkezi" ilan edilmiştir. Radyoaktif özellik gösteren Hamamayağı kaplıcası ise "gençlik suyu" olarak adlandırılmaktadır (Anonim, 2002). Termal turizm merkezleri, kaplıca suyu, piknik alanları ve dinlenme tesisleriyle yakın ve uzak çevreden belirli sayıda turist çekmektedir. Havza Kaplıcalarında ulaşım ve konaklama imkânları gelişmiştir. Kaplıca merkezinde tarihî Türk hamamları, oteller, pansiyonlar ziyaretçilere hizmet vermektedir.

Samsun şehrinin doğusunda ve batısındaki delta ovalarında önemli doğal çekicilikler bulunmaktadır. Şehrin doğusundaki Yeşilırmak Deltası'nda Simenit Gölü ve

diğer küçük göller, sazlık ve bataklık alanlar ve Hacı Osman Ormanı (nadir görülen bir alüvyal orman ekosistemidir), eko turizm için çekicilik oluşturmaktadır. Şehrin batısındaki Kızılırmak Deltası, bozulmamış doğal yapısı, irili ufaklı çok sayıda lagün gölleri, sazlık ve bataklık alanlar, barındırdığı canlı türlerinin çeşitliliği ve yaşam alanlarıyla, Türkiye'nin önemli sulak alanlarından biridir. Delta sahası, kuş popülasyonu bakımından önemlidir. Deltadaki Yörükler mevkiinde, ilkbaharda tabanı tamamen su ile kaplanan yaprak döker ağaçlardan oluşmuş Galerix ormanı, yaban hayatı bakımından ilgi çekicidir.

Samsun'un yaylaları, diğer Karadeniz yaylaları gibi yeşili, temiz havayı ve sessizliği özleyenlere kucak açmaya hazırdır. Akdağ yaylaları (Lâdik) ile Kunduz Dağı yaylaları (Vezirköprü) en çok ziyaret edilen yerlerdendir. Kunduz yaylalarının ormanla iç içe olması ve ormanların Altinkaya Baraj Gölü ile birleşmesi, yaylaya güzel bir manzara ve çekicilik kazandırmaktadır. Akdağ ve Kunduz yaylaları, yayla turizminin yanı sıra, doğa yürüyüşleri, avcılık, çim kayağı, yamaç paraşütü ve kampçılık için elverişlidir (Şahin & Yılmaz, 2002). Bölgedeki Orman İşletme Tesisleri yaz kış gelenlerin dinlenme ve konaklama ihtiyacını karşılamaktadır.

Bunların yanı sıra, Samsun şehri, sahip olduğu çeşitli ulaşım imkanları, üniversitesi, kültür merkezi ve konferans salonları, otelleri, dinlenme tesisleri, çeşitli turizm ve rekreasyon imkanları ile kongre turizmine de hazırdır.

2. Erişim Kolaylıkları

Samsun şehri, ulaşım alternatifleriyle, Türkiye'nin hemen her yerinden ve yurt dışından rahatlıkla ulaşılabilen, erişilebilirlik düzeyi yüksek bir merkezdir. Karadeniz kıyıları ile iç bölgeleri bağlayan önemli ulaşım ağları (kara ve demiryolu) şehirden geçmektedir. Şehrin deniz ulaşımı ve uluslar arası nitelikte havayolu bağlantıları bulunmaktadır. Şehir çevresindeki turistik çekiciliklere erişimi sağlayan düzgün karayolu bağlantıları vardır.

Şehirde on tanesi A grubu olmak üzere toplam on sekiz seyahat acentesi faaliyetini sürdürmektedir. Seyahat acenteleri yakın çevre ve Türkiye içinde turistik turlar düzenlemektedir. Bunların yanı sıra, şehirde oto kiralama imkânları bulunmaktadır.

3. Konaklama İmkânları

Bir ülke ya da bölgede turizmin gelişmesinde rol oynayan önemli faktörlerden biri, konaklama kolaylıklarıdır (Özgül, 2007). Samsun'da son dönemde gelen turist sayısındaki artış, "turizm işletme belgeli" konaklama tesislerinin sayılarının ve yatak kapasitelerinin artması ile birlikte, Samsun'da turizm işletme belgeli sekiz otel bulunmaktadır. Bu otellerin toplam yatak sayısı 785'dir. Bunların dışında 210 yatak kapasiteli iki yatırım belgeli otel ve yedi belediye belgeli otel yer almaktadır. Halen gelen turist sayısına göre bugünkü konaklama kapasitesinin yeterli olduğu söylenebilir.

Kıyı kesiminde, özellikle plaj turizminden yararlanmak için kiralık yazlık evler ve pansiyonlar bulunabilmektedir. Ayrıca, kamp türü konaklama için az sayıda da olsa kamping alanları vardır. Henüz yaygın olmamakla birlikte, yörede turizme yönelik

pansiyonculuk gelişmektedir. Samsun'da çoğunluğu şehir merkezinde olmak üzere yirmi beş adet birinci ve ikinci sınıf restaurant bulunmaktadır.

4. Samsun Turizminin Türkiye Turizmindeki Yeri

Şehre gelen turist sayısı yıldan yıla değişmekle birlikte, son dönemde artış göstermektedir. 2006 yılında Samsun'a gelen turist sayısı 67176'sı yerli; 5804'ü yabancı olmak üzere toplam 72980 kişidir. Gelenlerin yaptıkları toplam geceleme sayısı 103308'dir. Ortalama kalış süresi ise, 1,4 gündür. Bu veriler dikkate alındığında, 2006 yılında Türkiye genelinde konaklayan turist sayısının ancak %0,31'i (yabancı %0, yerli %0,58) ve geceleme sayısının %0,15'i Samsun'da yapılmıştır (Çizelge 1). Geceleme sayısı, bir ülke ya da bölgeye gelen turist sayısının belirlenmesinde yeterli değilse de, turizmin hacmi hakkında bilgi vermektedir. Bu veriler dikkate alındığında, Samsun'un Türkiye turizmindeki payı %1'in altında olduğu görülmektedir.

Çizelge 1. Samsun'da konaklayan kişi, geceleme sayısı ve ortalama kalış süreleri (2006)
Table 1. The number of arrivals, nights spent and average length of stay in Samsun (2006).

	Konaklayan Kişi Number of Arrivals			Geceleme Sayısı Nights Spent			Ortalama Kalış Süresi Average Length of Stay		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2000	3768	54795	58563	8980	75109	84069	2,4	1,4	1,4
2001	3484	46612	50096	9647	63904	73551	2,8	1,4	1,5
2002	3753	46946	50699	11053	72399	83452	2,9	1,5	1,6
2003	1266	59386	60652	3070	100069	103139	2,4	1,7	1,7
2004	1657	55234	56891	3114	78381	81495	1,9	1,4	1,4
2005	4503	51737	56240	7536	68372	75908	1,7	1,3	1,3
2006	5804	67176	72980	10057	93251	103308	1,7	1,4	1,4
TÜRKİYE GENELİ									
2006	11896571	11570101	23466672	6640460	21502638	68143098	3,9	1,9	2,9

Kaynak: Konaklama İstatistikleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2008

Samsun'da turistlerin ortalama kalış süresi, Türkiye ortalamasının gerisindedir. Samsun'da konaklama yapan turistlerin %92'sini yerli; %8'ini yabancılar oluşturmaktadır. Yabancı turistlerin %51'i Avrupa OECD ülkelerinden gelmektedir. 2006 yılında Samsun'a en çok turist Almanya'dan gelmiştir (1613). Almanya'yı KKTC (1015), Yunanistan (994), Bağımsız Devletler Topluluğu (977), İtalya (381) ve Çin (208) izlemektedir.

4. Samsun'a Gelen Turist Profili, Turizm Etkinlikleri ve Turist Memnuniyeti

4.1. Materyal ve Yöntem

Samsun'a gelen turist profilinin tanımlanması, yapılan turizm etkinliği ve turistlerin tatmin düzeylerini belirlenmesine ilişkin veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen anket ile derlenmiştir. Anket uygulaması, 2007 yılı Haziran-Temmuz döneminde, Samsun Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nün desteği ile şehirdeki turizm

belgeli otellere bırakılarak yapılmıştır. Otelere bırakılan anketlerden 100 tanesi geri dönmüş ve bunlar içinde tam olarak doldurulan 65'i değerlendirmeye alınmıştır.

Ankette; kişisel bilgiler, Samsun'u ziyaret etme nedenleri, turistik çekiciliklerden yararlanma, yapılan etkinlikler ve konaklama ile ilgili sorular yer almaktadır. Kişisel bilgiler dışındaki sorularda, ziyaretçilerin tercih ve deneyimlerinde memnuniyet dereceleri sorulmuştur. Memnuniyet derecesinin belirlenmesinde beşli likert ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekte, tamamen memnun kaldım (4), hiç memnun kalmadım (0) ya da tamamen beğendim (4), hiç beğenmedim (0) şıkları kullanılmıştır. Ayrıca, açık uçlu sorularla Samsun'da turizmin başlıca sorunları sorulmuştur. Anket verilerinin SPSS istatistik programına girişi yapıp, frekans sonuçları ve çapraz tablolar elde edilerek yorumlanmıştır. Turistlerin demografik özelliklerine ilişkin cevapların frekans ve yüzdeleri alınmıştır. Ziyaretçilerin memnuniyet derecelerinin ölçülmesinde her bir tercih ve denemeye ilişkin memnuniyet derecelerinin mean değerleri bulunmuştur. Daha sonra genel memnuniyet derecesini bulmak için her gruba ait mean değerleri hesaplanmıştır. Açık uçlu sorular içeriğe göre gruplandırılarak yorumlanmıştır.

4.2. Bulgular

Demografik Profil

Ankete cevap veren turistlerin %86,2'si erkek, %13,8'i kadındır. Yaşları ise, 19 ile 67 arasında değişmektedir. Büyük bölümü (%86,7) 20–50 yaşları arasındadır. Bunlar içinde 20 yaşın altındakilerin oranı % 1,5 düzeyindedir. 20–29 yaş grubu %28,9; 30–50 yaş grubu %57,8 ve 50 yaşın üzerindeki %11,8 oranındadır. Anket sonuçlarına göre, turistlerin %82,5'i yurtiçinden; %17,5'i yurtdışından gelmektedir. Turistlerin %51,2'si yalnız; %23,2'si arkadaşları ve %22'si aileleriyle birlikte Samsun'a geldiklerini belirtmektedir.

Ziyaretçilerin gelmek için tercih ettikleri ulaşım araçları içinde otobüs %32,3'lik oranla ilk sırada gelmektedir. Bunu %27,7 ile otomobil, %21,5 ile uçak takip etmektedir. Denizyolu ve demiryolu ile gelenlerin oranı ise %16,9'dur. Ziyaretçilerden Samsun'a ilk kez gelenlerin oranı %21,5 düzeyindedir. Büyük bölümü (%78,5) daha önce Samsun'a geldiğini belirtmektedir. Daha önce gelenler içinde, ikinci kez (%10,8) ve üçüncü kez (%12,3) gelenler belirli düzeydedir. Dördüncü kez ve daha fazla gelenlerin oranı %55,4 gibi yüksek bir orandadır.

Tercih Nedeni

Turistik çekiciliği olan bir yerin imajının belirlenmesi, alt yapısının planlanması, hizmet ve tesis arzının yönetilmesi için, o yere seyahat eden kişilerin güdülerinin bilinmesi önem taşımaktadır (Kelly and Nankervis, 2001). Samsun'a gelen turistlerin %47,7'si iş nedeniyle, %35,4'ü tarihe merakları, %32,3'ü kaplıcalarda dinlenmek ve tedavi olmak, %29,2'si alışveriş yapmak, %24,6'sı sağlık nedeniyle geldiklerini belirtmektedir. Daha sonra sırasıyla arkeolojik sit alanlarını görmek, yaylalarda dinlenmek, akraba/arkadaş ziyareti, doğa ile baş başa kalmak için gelmektedir. Diğer seçenekler (eğlenmek, yöresel yemekleri denemek, yerel mimariyi incelemek) %10'un altında tercih edilmiştir (Çizelge 2). Anket verilerine göre, yurtiçinden gelenlerin tercih nedeni daha çok iş, alışveriş, sağlık

ve akraba/arkadaş ziyareti olurken, yurtdışından gelenlerin tercih nedenlerinde tarihe merak, arkeolojik sit alanlarını görmek ve yayla turizmi ön plana çıkmaktadır.

Çizelge 2. Turistlerin tercih nedenleri ve memnuniyet düzeyleri.
Table 2. The results of tourists demands and their satisfaction levels.

Tercih Nedeni	Frekans	Yüzde	Memnuniyet Düzeyi (mean)
İş nedeniyle	31	47,7	3,02
Tarihe merak	24	36,9	3,19
Alış veriş	19	29,2	2,91
Sağlık	16	24,6	2,80
Kaplıcalarda dinlenmek	12	18,5	3,10
Arkeolojik sit alanlarını görmek	11	16,9	2,84
Yaylalarda dinlenmek	10	15,4	3,00
Kaplıcalarda tedavi olmak	9	13,8	3,00
Bedenen ve zihnen dinlenmek	9	13,8	2,40
Akraba/arkadaş ziyareti	8	12,3	2,80
Doğa ile baş başa kalmak	7	10,8	3,10
Eğlenmek	6	9,2	2,55
Yöresel yemekleri denemek	5	7,7	3,02
Yerel mimarîyi incelemek	3	4,6	2,78
<i>Tercih nedenlerine ilişkin genel memnuniyet oranı (mean)</i>			2,89

Kaynak: Anket sonuçları, 2007

Çeşitli nedenlerle Samsun'a gelen turistlerin genel olarak memnun (mean 2,89) kaldıkları söylenebilir. Memnuniyet durumuna tercih nedenlerine göre bakıldığında; tarihe merak, doğa ile baş başa kalmak, kaplıcalarda dinlenmek ve tedavi olmak, yöresel yemekleri denemek, arkeolojik sit alanlarını görmek ve iş nedeniyle gelenler, ziyaretlerinden "tamamen memnun" kaldıklarını belirtmektedir (mean 3,06). Buna karşılık, beden en ve zihnen dinlenmek, yerel mimariyi incelemek, eğlenmek için gelenlerin memnuniyet düzeylerinin daha düşük olduğu (mean 2,57) belirlenmiştir (Çizelge 2).

Ziyaret Edilen Çekicilikler

Turistlerin ziyaret ettiği çekicilikler incelendiğinde, tarihî çekiciliklerin öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca, kaplıcalar, baraj gölleri ve mesire yerleri, yaylalar, plajlar ve sahildeki eğlence yerleri ve kafeler en çok ziyaret edilen yerler arasındadır. Ziyaretçilerin %66'sı Samsun Onur Anıtı'nı, %63'ü, Saathane Meydanı'nı, %61'i Büyük Cami'yi, %60'ı Bedesten Çarşısı'nı, %53'ü Samsun Müzesi'ni ziyaret etmiştir. En çok ziyaret edilen çekicilikler, şehir içindeki tarihî yapılar, anıtlar ve arkeoloji müzesidir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Turistik çekiciliklerin ziyaret edilme sıklığı ve turistlerin memnuniyet düzeyleri
Table 3. The results of the visited touristic attractives and tourist satisfaction levels.

Çekicilikler	Frekans	Yüzde	Memnuniyet Düzeyi (mean)
Samsun Onur Anıtı	43	66,1	3,24
Saathane Meydanı	41	63,1	3,46
Büyük Camii	40	61,5	3,19
Bedesten Çarşısı	39	60,0	2,33
Samsun Arkeoloji Müzesi	35	53,8	3,26
Taşhan	35	53,8	2,96
Toptepe, Meşe Kültür Parkı	33	50,8	3,42
Tarihî Samsun Evleri	32	49,2	3,24
Amisos Tepesi	31	47,7	3,52
Havza Kaplıcaları	28	43,1	3,42
Samsun İlkadım Anıtı	27	41,5	3,00
Seyyid Kutbeddin Cami ve Türbesi	27	41,5	3,02
Baraj Gölleri	27	41,5	3,27
Kurşunlu Camii	24	36,9	3,05
Yaylalar	21	32,3	3,40
İkiztepe Kalıntıları	20	30,8	3,15
Kızılırmak Deltası (Balık Gölleri, vd.)	20	30,8	3,12
Gazi Müzesi	19	29,2	3,00
Bandırma Gemisi	19	29,2	3,22
Yakakent, Çamgölü	19	29,2	3,33
Yalı Cami	18	27,7	3,58
Sahildeki Kafeler ve Eğlence Yerleri	17	26,1	2,82
Acem Tekkesi	17	26,1	3,06
Göğceli Cami	14	21,5	3,33
Plajlar	12	18,5	3,00
Hamamayağı Kaplıcası	12	18,5	2,55
Tekkeköy Mağaraları	12	18,5	3,22
Süleyman Paşa (Medrese) Cami	11	16,9	3,21
İtalyan Katolik Klisesi	11	16,9	2,96
Asarkale	10	15,4	2,85
Diğer turistik kaynaklar toplamı	81		
Çekiciliklere ilişkin genel memnuniyet oranı (mean)			3,13

Turistlerin ziyaret ettikleri çekiciliklere ilişkin genel olarak “tamamen memnun” kaldıkları sonucu çıkmaktadır (mean=3,13). En çok ziyaret edilen ilk 15 çekiciliğe ilişkin memnuniyet dereceleri genel ortalamanın üzerindedir (mean=3,18) Ancak bunlar içinde Bedesten Çarşısı ve Taşhan gibi tarihî mekânlara ilişkin memnuniyet derecesi diğer çekiciliklere göre düşüktür.

Etkinlikler

Turistler Samsun’da kaldıkları süre içinde çeşitli etkinliklerde bulunmuşlardır. Bunlar içinde en çok yöresel yemek yediklerini (%73), fotoğraf çektiklerini (%66), alışveriş yaptıklarını (%61), parklarda oturduklarını (%49), hediyelik eşya satın aldıklarını (%41) manzara seyrettiklerini (%33) belirtmektedirler (Çizelge 4).

Çizelge 4. Turistlerin denedikleri turistik etkinlikler ve memnuniyet düzeyleri
Table 4. The results of the tourists accomplished touristic activities and their satisfaction levels.

Etkinlikler	Frekans	Yüzde	Memnuniyet Düzeyi (mean)
Yöresel yemekler yeme	48	73,8	3,10
Fotoğraf çekme	43	66,1	3,08
Alışveriş	40	61,5	2,15
Parklarda oturma	32	49,2	2,75
Hediyelik eşya alma	27	41,5	2,32
Manzara seyretme	22	33,8	3,01
Eğlence yerlerine gitme	15	23,1	2,41
İbadet etme	14	21,5	3,00
Gezinti ve piknik yapma	11	16,9	3,04
Bitki hayvan gözleme	6	9,2	3,03
Spor yapma	4	6,1	2,02
Etkinliklere ilişkin genel memnuniyet oranı (mean)			2,71

Turistlerin yaptıkları etkinliklerden genelde “memnun” kaldıkları görülmekle birlikte, memnuniyet dereceleri yüksek değildir (mean=2,71). Etkinlikler içinde yöresel yemekler yemek, fotoğraf çekmek, manzara seyretmek, gezinti piknik yapmak ve bitki ve hayvan gözlemekten tamamen memnun kaldıkları görülmektedir. Buna karşılık, eğlence yerlerine gitme, spor yapma, hediyelik eşya alma, alışveriş yapma etkinliklerinden memnuniyet dereceleri diğer etkinliklere göre düşüktür.

Kalma Süresi ve Konaklama Türü

Samsun’a gelen turistlerin kalma süreleri genelde kısadır. Ziyaretçilerin büyük bölümünü (%63,1) 1–2 gün süre kalanlar oluşturmaktadır. 1–3 gün kalanlar dikkate alınırsa bu oran %76,9’a çıkmaktadır. Tüm konaklama süreleri içinde iki gün kalanların oranı en yüksektir. İki günden fazla kalanların sayısı hızla düşmektedir. 4–7 gün arası kalanların oranı %21,5’tir. Bir haftadan fazla kalanların oranı %1,5 düzeyindedir. (Çizelge 5).

Tablo 5. Turistlerin kalış süreleri.
Table 5. The staying period for visitors

Kalış süresi	Frekans	Yüzde
1	20	30,8
2	21	32,3
3	9	13,8
4	5	7,7
5	5	7,7
6	3	4,6
7	1	1,5
8+	1	1,5
Toplam	65	100

Turistlerin tercih nedeni ile kalma süresi arasındaki ilişkiye bakıldığında, 4 gün ve daha fazla kalanlar (uzun süreli) daha çok yayla-dağ turizmi, akraba ziyareti ve kaplıçalarda

dinlenmek ve tedavi olmak için gelenlerdir. Kısa süreli (1–3 gün) kalanlar ise daha çok, tarihî mekânları görmek, şehir ziyareti, alışveriş, sağlık ve iş nedeniyle gelenlerdir. Kısa süreli kalanlar içinde iş nedeniyle (ticaret, müşteri ziyareti, pazarlama, turnuva vb.) gelenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Turistik çekiciliklerin cazip hale getirilmesinde, dolayısıyla tercih edilmelerinde ikincil, tamamlayıcı kaynakların kalitesi önem taşımaktadır. Samsun'da konaklayan turistlerin büyük bölümü (%83,1'i) otelleri tercih etmektedir. Konukevini tercih edenler de belirli bir düzeydedir (%29,2). Kamping, pansiyon ve akraba-arkadaş evini tercih edenlerin oranları ise düşüktür. Turistlerin konaklama ile ilgili memnuniyet dereceleri konaklama türüne göre değişmekle birlikte, genelde memnun kaldıkları görülmektedir (Çizelge 6).

Çizelge 6. Turistlerin yararlandıkları konaklama türleri ve memnuniyet düzeyleri.
Table 6. The results of the tourists accommodation and their satisfaction levels.

Konaklama Türleri	Frekans	Yüzde	Memnuniyet Düzeyi (mean)
Otel	54	83,1	3,02
Konukevi	19	29,2	3,11
Kamping (Çadır, Karavan)	2	3,1	2,05
Pansiyon	8	12,3	2,33
Akraba arkadaş evi	13	20,0	2,80
Konaklamaya ilişkin genel memnuniyet oranı (mean)			2.66

5. Sorunlar

Ankete verilen cevaplarda, Samsun'da turizmle ilgili başlıca sorun ya da sorunların neler olduğu konusunda 107 görüş bildirilmiştir. Buna göre, Samsun'da turizm sorunlarının başında tanıtım eksikliği gelmektedir. Turistlerin %56,9'u turistik çekiciliklerin yeterli tanıtımının yapılmadığı görüşündedir. Turistlerin gördükleri diğer sorunlar ise, çekiciliklerin iyi korunamaması, altyapı eksiklikleri, boş zamanı değerlendirme olanaklarının yetersizliği, personel davranışları, temizlik vb. konulardır.

Samsun'da turizm sorunlarıyla ilgili görüş bildiren turistlerin %29,2'si, tarihî ve doğal çekiciliklerin korunmasının yetersiz olduğu görüşündedir. Samsun'da son dönemde özellikle yerel yönetim tarafından kültürel çekiciliklerin korunması konusunda çalışmalar yapılmakla birlikte, tarihî ve arkeolojik çekiciliklerin geçmişten bugüne iyi korunamadığı açık olarak görülmektedir.

Turistlerin %21,5'i altyapı ve hizmetler olarak tanımlayabileceğimiz ikincil kaynakların yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bunlar içinde şehir içi ulaşım şartları ve park alanlarının yetersizliği sorunu öne çıkmaktadır. Ayrıca, turistlerin ziyaret ettikleri mekânlarda bilgi panolarının eksikliği ve turistik yerlerdeki alışveriş imkânlarının sınırlı olması da başlıca sorunlar arasında belirtilmektedir.

Turistlerin belirttiği diğer iki sorun: turistik yerlerde hizmet alımı sırasında personel davranışlarından memnun olmadıkları (%16,9) ve ziyaret ettikleri mekânların temizlik şartlarının iyi olmadığı (%15,4) konularıdır. Bu görüşler dikkate alındığında turistik yerlerde hizmet sunumuyla ilgili sorunlar bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Samsun'a gelen turistlerin %18,5'i boş zamanlarını değerlendirebilecekleri olanakların kısıtlı olduğunu belirtmektedir.

Bunların yanı sıra turistler, ziyaret ettikleri yerlerde görmek istedikleri ve eksik buldukları şeyleri de “yiyecek-içecek mekânları”, “danışma merkezleri”, “park alanı”, “gözlem kuleleri”, “işaret levhaları”, “doğa müzesi”, “bar”, “kamp alanı” olarak belirtmektedirler.

Sonuç ve Tartışma

Samsun şehri ve yakın çevresinde, sayı ve çeşit bakımından zengin, tarihî, kültürel ve doğal çekicilikler yer almaktadır. Ayrıca, gelişmiş karayolu, denizyolu, demiryolu, havayolu ulaşımı ve konaklama imkânlarıyla turizm potansiyeli yüksek bir şehirdir. Bu durum, şehirde turizmin geliştirilmesi açısından güçlü bir yöndür. Turizm açısından önemli arz potansiyeli bulunmakla birlikte, mevcut potansiyel henüz etkili ve planlı şekilde turizme, şehir ekonomisine kazandırılmamıştır.

Araştırmada, tanıtım yetersizliği belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de, turizmin yeni geliştiği yerlerde, tanıtım eksikliği ve altyapı önemli bir sorun olarak belirlenmektedir (Günay, 2007). Şehir ve çevresinde zengin turizm arzına rağmen, turizmin gelişmemiş olması, başka nedenlerle birlikte, daha çok tanıtım eksikliği ile açıklanabilir. Samsun’a gelen turistlerin büyük bölümünün iş nedeniyle gelmesi de tanıtım eksikliğine işaret etmektedir. Bunun için yerel yönetimler ve turizm yatırımcıları, yurt içi ve yurt dışında tanıtım için çaba sarf etmelidir. Şehirde düzenlenecek sempozyum, kongre ve konferans gibi kültür faaliyetleri turistik çekiciliklerin tanıtılmasına ve imaj oluşumuna katkı sağlayacaktır. Tanıtımda görsel malzemelerin de önemli bir yeri bulunmaktadır. Şehir ve çekiciliklerle ilgili, yazılı ve görsel basın, kitap, broşür vb. yeteri kadar görsel imaj yayımlanmalıdır.

Bir yerin uluslararası turizm güzergâhları arasında yer edinebilmesinde çekiciliklerin yanı sıra ikinci ve tamamlayıcı turistik hizmetlerin çeşitliliği ve kalitesi de etkilidir (Russo and Borg, 2002). Şehirde turizmin geliştirilmesine yönelik, tamamlayıcı kaynaklardaki eksiklikler tamamlanmalıdır. Erişilebilirlik ve konaklama, turizmin geliştirilmesinde önemli unsurlardır. Bunun için öncelikle, erişim ve konaklama ile ilgili sorunlar giderilmeli, turistik alt yapının geliştirilmesine önem verilmelidir. Ancak, bu yapılırken, turistik çekiciliklerin (özellikle doğal çekiciliklerin) zarar görmemesine, alt yapı ile gölgelenmemesine ve özgünlüklerinin bozulmamasına özen gösterilmelidir. Nitekim, Kapadokya ve Pamukkale’de örneklerinde olduğu gibi, altyapının geliştirilmesine yönelik hatalı yapılaşmanın doğal çekicilikleri gölgelediği ve zarar verdiği, tahribatın onarımının uzun zaman aldığı görülmektedir (Doğaner, 2001).

Çekiciliklerin korunması sürdürülebilir turizm açısından büyük önem taşımaktadır. Kültürel ve doğal miras alanlarının korunması konusunda, toplumsal bilincin oluşmasına, koruma kültürünün geliştirilmesine çalışılmalıdır. Bu konuda yerel yönetime görev düşmektedir. Sürdürülebilir turizm planlaması ile turizmin gelişimi iyi yönetilmeli, çekiciliklerin korunması ile turizmin gelişmesi arasında uyum sağlanmalıdır.

Samsun’a gelen turistlerin büyük bölümünü yurtiçinden gelenler oluşturmaktadır. Yurt dışından gelenlerin sayısı azdır. Turistler daha çok tarihî çekicilikleri, kaplıcaları, yayla-dağ turizmini, sulak alanları ve şehir ziyaretini tercih etmektedir. Turizmin geliştirilmesine yönelik stratejik planlamada mevcut durum iyi analiz edilmelidir.

Gelenlerin büyük bölümü kısa süreli (1–3 gün) kalmaktadır. Samsun henüz uzun süreli tatil hedefi değildir. Bu durum, turizmden elde edilen gelirlerin arttırılmasını ve turizmin geliştirilmesine yönelik yatırımları olumsuz etkilemektedir. Turistlerin daha uzun süreli kalması için çaba sarf edilmelidir. Bu konuda, belirli bir çekiciliği tercih ederek gelen turistlere diğer çekiciliklerin tanıtılması, turistik çekiciliklerin gruplandırılarak paket programlar halinde sunulması ve turistlerin hoş zaman geçirebilecekleri ortam ve etkinliklerin artırılması, uzun süreli turizmin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Kapalı ve açık mekanlardaki rekreasyon imkanlarının artırılması şehrin turizm çekiciliği ve kalitesini de arttıracaktır.

Personel davranışları ve temizlik gibi hizmet sunumundan kaynaklanan sorunlar giderilmelidir. Turizmde çalışanların eğitimine, kalifiye ve sertifikalı olmalarına önem verilmelidir. Ziyaret edilen yerler, konaklama ve rekreasyon alanları turistler için temiz, düzenli ve daha çekici hale getirilmelidir.

Turistlerin önceki deneyimlerinin, turist davranışı üzerindeki etkilerine ilişkin araştırmalar (Ahmed 1991; Baker and Crompton 2000; Kozak 2001; Wang 2004), önceki tecrübe ve deneyimlerin turist davranışını etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmalara göre, ilk ziyaretten memnun kalmak, tekrar gelmeye sevk etmektedir. Ayrıca, tekrar gelenlerin ilk defa gelenlerden daha uzun kaldıkları, yerel kültür ve yaşam tarzına ilişkin etkinliklere katılmakta daha istekli oldukları belirlenmiştir. Anket sonuçlarına göre, Samsun'a gelen turistler, ziyaret ettikleri yerlerde hizmetlerle ilgili çeşitli sorunları belirtmekle birlikte, büyük bölümü (%93,3) ziyaret ettikleri yerlere tekrar gelmeyi düşünmektedir. Bu durum beşeri faktörlere dayalı sunulan hizmetlerden memnun olmayan ziyaretçilerin, turistik çekiciliklerden etkilendiklerini ve memnuniyetini ortaya koymaktadır. Ayrıca, Samsun'a gelen turistlerin tercih nedenlerinden, gezdikleri çekiciliklerden, katıldıkları etkinliklerden ve konaklamadan, genel olarak memnun kalmaları, Samsun'da turizmin sürdürülebilir gelişimi açısından umut vericidir.

Mevcut turizm potansiyelinden gereği gibi faydalanmak ve turizmin kontrolsüz gelişimini önlemek için, bölgesel ve yerel ölçekte, dikkatli planlama yapılması gerekmektedir. Planlama turizmin gelişmesini sağladığı gibi, turizme kaynaklık eden çekiciliklerin korunmasını da sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahmed, Z. U. (1991) "The influence of the components of a state's tourist image on product positioning strategy", *Tourism Management*, 12, Pp. 331–340.
- Anonim (2002) Samsun Turizm Envanteri 2002, Erol Ofset, Samsun.
- Atasoy, S. (1997) *Amisos: Karadeniz Kıyısında Antik Bir Şehir*, Samsun.
- Baker, D. A. & Crompton, J. L. (2000) "Quality, Satisfaction and Behavioral Intentions", *Annals of Tourism Research*, 27 (3), Pp. 785–803.
- Bayraktar, M.S. (2006) "Samsun'da Türk Mimarisinin Gelişimi", 1. Ulusal Geçmişten Geleceğe Samsun Sempozyumu Bildirileri, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun.
- Bilgi, Ö. (1990) "Bafra İkiztepe Kazılarının Işığında Samsun Bölgesinin Protohistoryası", Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, 1988, Samsun.
- Doğaner, S. (2001) *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Çantay Kitabevi, İstanbul.

- Günay, S. (2007) "Gelişmekte Olan Çorum Turizmi: Büyük Potansiyel, Yetersiz Tanınmışlık ve Umut Veren Turist Tatmini" *Ege Coğrafya Dergisi*, 16 (1-2), 87-101.
- Kelly, I. & Nankervis, T. (2001) *Visitor Destinations*. John Willey And Sons Australia Ltd Singapore.
- Kozak, M. & Rimmington, M. (2000) "Tourist satisfaction with Mallorca, Spain, as an off-season holiday destination", *Journal of Travel Research*, 38, Pp. 260–269.
- Kozak, M. (2001) "Repeaters' behavior at two distinct destinations", *Annals of Tourism Research*, 28(3), Pp. 785–808.
- Özgüç, N. (2007) *Turizm Coğrafyası*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Soykan, F. 2003. "Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi". *Ege Coğrafya Dergisi* Cilt 12, Sayı 1 s.1-11.
- Şahin, K. & Yılmaz, A. (2002) "Kunduz Ormanlarının Turizm Potansiyeli ve Değerlendirilmesi", I. *Türkiye Dağları Ulusal Sempozyumu*, Haziran 2002, Ilgaz/ Kastamonu. s. 496–599.
- Wang, D. (2004) "Tourist behaviour and repeat visitation to Hong Kong", *Tourism Geographies* 6 (1), February, 2004, Pp. 99–118.